

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Vsoto, ki jo je izročila ml. zaročenka svojemu zaročencu, bodi tudi „cum animo donandi“, sme jo ona od njega nazaj tirjati, kedar ni dokazano, da se je razdrla zakonska zveza po njeni krivdi (§ 1247. obč. drž. zak.).

Tožbo ml. tožiteljice E. Fr. D., zastopane Fr. J. D., njenim očetom in zakonitim zastopnikom, od 3. junija 1896. leta št. 1990, naperjeno zoper J. J. C. na plačilo 100 gld. s pr., odbilo je okrajno sodišče Sežansko z rabsodbo od 17. oktobra 1897. leta št. 3451 in obsodilo tožiteljico v povračilo pravnih troškov iz teh-le razlogov:

Ml. tožiteljici se je bilo poročiti z denašnjim tožencem, ter je bilo že skleneno dotično notarsko ženitno pismo. Ker se je pa ta zaroka razbila, zahteva denašnja še ml. tožiteljica nazaj onih 100 gld., ki jih je bila dala tožencu, svojemu tedajnemu zaročencu, nekaj časa pred omenjenim pismom. Vse to je priznано.

Tožiteljica priznava pa tudi izrecno, da ni bila opravičena razpolagati po svoji volji z omenjenim denarjem, in vrhu tega ne mara niti navesti, na kak način da je prišla do tega denarja, in niti ne trdi, da si ga je pridobila s svojo pridnostjo, ali da bi jej bil izročen v uporabo. Ona ni bila torej opravičena, niti darovati ta znesek svojemu zaročencu niti dati mu ga na doto; njej nedostaje torej tudi odnosna aktivna legitimacija, ker ni dokazala, da je njen predmet, o katerem se suče navzočna pravda. Tožbo je bilo torej odbiti že iz tega razloga, tudi ne glede na to, da, ako bi tudi bilo moči smatrati tožiteljico opravičeno, da razpolaga o spornem denarju, ne bi navzlic temu smela zahtevati, da se jej vrne omenjeni denar. Tožiteljica pripoznava namreč izrecno, da ni omenila ničesar svojemu zaročencu, ko mu je izročila navedeni znesek, ter da je pozneje, ko se je pisalo napominano ženitno pismo, uslišala toženčevo prošnjo, naj ne opozori svojega očeta na omenjenih 100 gld. in naj jih zamolči. S tem bi mu bila ona darovala izročeno vsoto, a povrnitve ne bi mogla zahtevati, ker ni dokazala, da se je zaroka razbila brez njene krivde (§ 1247. obč. drž. zak.).

Da, ona priznava celo v izjavi od 30. marcija 1897. leta izrecno, da jej ni bilo mari, da bi se sklenila nameravana poroka, ker je njena mati tožencu očitala, da se čujejo o njem slabi glasovi, kar pa ni v pravdi utrjeno.

Izrek o pravnih troških opira se na § 24. zak. od 16. maja 1874, št. 69. drž. zak.

Višje dež. sodišče v Trstu, premenivši pa z razsodbo od 23. decembra 1897. leta, št. 5135 razsodbo prvega sodnika, obsodilo je toženca v plačilo vtoženih 100 gld. in v povračilo pravnih stroškov, narastlih v prvi in drugi sodni instanci, iz teh-le razlogov:

Pred izročitvijo vtoženega zneska nahajala se je tožiteljica v posesti istega. Ker se pa niti trdilo ni, da bi bila prišla ona v posest vtoženih 100 gld. kakim načinom, navedenim v §-u 371. obč. drž. zak. in ker ima posestnik po določbi §-a 323. obč. drž. zak. zase pravno domnevo veljavnega pravnega naslova, tedaj je predmnevati, da je vprašavni znesek bil njena last, in ker je bil njen, ne more se jej odrekati pravica do tožbe. Dasi je pa ta znesek pripadal tožiteljici v last, ni imela ona po določbi §-a 244. obč. drž. zak. pravice razpolagati ž njim po svoje, ker je še maloletna in nesposobna za opravljanje svojih stvari, in ker se niti trdilo ni, a kamo li dokazalo, da si je pridobila ona to vsoto kakim načinom, navedenim v §-ih 246., 247. obč. drž. zak.

Tožiteljica ni bila torej opravičena, izročiti tožencu vtoženega zneska ni z naslova dote, ni z naslova daritve, in že radi tega moral bi toženec dati jej nazaj le-to vsoto. Toženec je pa izrecno priznal, da se je izrazil proti tožiteljici, ko se je delalo ženitno pismo pred c. kr. beležnikom v Sežani, naj se omenjeni znesek ne vsprejmi v isto pismo, češ, da tega ni treba. V tem toženčevem izraženi tiči vsekakor ne posnemanja vreden njegov namen, da se je hotel z omenjeno opustitvijo obogateti za 100 gld. bodisi na škodo svoje zaročenke, bodisi na škodo bodočega svojega tasta. Pred takim, hvale nedostojnim postopanjem toženčevim ni se čuditi, da ni užival on za svojega snubjenja najboljšega glasu v svojem zavičaji in da je radi tega predložila tožiteljica, ne bi li se odložila nameravana zakonska zveza. V le-tem tožiteljčinem predlogu ni moči smatrati nobene njene krivde, da ni prišlo do nameravane zakonske zveze. Tudi ni navedel toženec nobene take

okolnosti, po kateri bi se mogla napertiti tožiteljici v tem oziru kaka krivda. Tožiteljica ne bi bila gotovo izročila tožencu toženege zneska, ako bi bila ona sploh slutiti mogla, da ga jej on zataji ob slovesni priliki, kedar se je delalo namreč ženitno pismo. Glede na to je domnevati, da je dala tožiteljica tožencu vprašavnih 100 gld. le s pomote in z ozirom na določbo §-ov 45., 1247., 1431. obč. drž. zak. ne more se jej odrekati pravice, da zahteva to nazaj od toženca, kar ni smela mu dati.

Operši se na razloge višjesodne razsodbe, ker ni navedel toženec nobene take okolnosti, po kateri bi se soditi smelo, da se je razdrla nameravana zakonska zveza po krivdi tožiteljice in ker bi bila torej opravičena zahtevati od toženca nazaj vprašavnih 100 gld. tudi, ako bi mu jih darovala bila, potrdilo je najvišje sodišče z odločbo od 29. marcija 1898. leta, št. 4309 razsodbo višjega deželnega sodišča primorskega.

T.

b) Upnik, ki vzprejme obrestne obroke brez pridržka, se s tem molče odreče pravici, da sme vsled zamude zapadlo glavnico brez odpovedi nazaj zahtevati.

Okrajno sodišče v M. je z razsodbo z dne 14. marcija 1897, št. 3777 v pravdi tožečega vkupnega sirotinskega urada v M. po postavljenem kuratorji dru. I. M. proti toženima zakonskima I. in I. K. v V. radi 1000 gld. s prip. na tožbo de praes. 29. marcija 1896, št. 8549 na podlogi obema strankama pri naroku dne 11. februarja 1897 inrotulovanih spisov spoznalo za pravo: Toženca I. in I. K. sta dolžna, nerazdelno plačati vkupnemu sirotinskemu uradu v M. posojilni, na podlogi dolžnega pisma ddto. M. dne 16. februarja 1875 na hiši št. 31, vl. št. 25 v V. zastavnopravno zavarovani znesek 1000 gld. av. velj. itd.

Razlogi:

Neizpodbijana je navedba tožiteljev, da sta postala zakonska H. in F. L. kot lastnika hiše št. 31, vl. št. 25 v V. vkupnemu sirotinskemu uradu v M. dolžna posojilni znesek po 1000 gld., kateri se je zastavnopravno zavaroval na njunem posestvu, da je to posestvo prešlo s kupno pogodbo z dne 7. marcija 1887 v knjižno

last toženčev in da je omenjeni posojilni znesek še nepoplačan. Tožbena zahteva, kateri je predmet poplačilo tega posojilnega zneska, opira se na zapadlost, ki je nastopila vsled nēpravočasnega plačila obrestij. Toženca priznavata, da sta v istini zaostala s plačilom obrestij, in da sta plačala obresti za prvo poluletje 1896, dospele dne 1. januarija 1896, še le 19. marcija 1896, torej kratko pred tožbo, dne 29. marcija 1896 vloženo, in smatrata to, ker je upnik isti obrestni obrok vzprejel brez pridržka, da se je po smislu §-a 863. obč. drž. zak. molče odrekel pravici, na podlagi dolžnega pisma mu pristojēci, da namreč sme vsled zamude zapadlo glavnico iztirjati brez daljnje odpovedi. Tožitelj priznava plačilo obrestij dne 19. marcija 1896, kakor tudi poplačilo obrestij, za drugo poluletje 1896 »*lite pendente*« zapadlih, in je skrčil v tem smislu tudi svojo tožbeno zahtevo. Kar zadene nazor toženčev, da je brezpomisleni vzprejem zapoznelega plačila obrestij molčēče izpregledanje zapadlosti, ta nazor ni pravno vtemeljen. Brez dvojbe sta bila dolžnika po krivni zamudljivosti v izpolnovanji njune zaveze »*in mora*«, ker bi bila morala obresti, dne 1. januarija 1896 zapadle, po pogodbi plačati v 8 dneh, česar pa nista bila storila; vsled tē krivne zamudljivosti ne nastane samo zakonita, v §-u 1333. obč. drž. zak. vtemeljena dolžnost, plačati zamudne obresti, temveč po jasnem besedilu dolžnega pisma tudi zapade posojilni znesek sam. Zadevni odstavek dolžnega pisma se glasi namreč: »Dokler se ne odpove glavnica, zavezana sva »*in solidum*«, dne 1. januarija in dne 1. julija vsakega leta plačevati naprej poluletne šestodstotne obresti in, če bi zamuda prekoračila osem dni, plačati ob enem šestodstotne zamudne obresti od zaostalega obrestnega zneska za čas od dneva, ko znesek zapade, in sicer oboje tako gotovo kakor bi sicer smel sirotinski urad glavnico ali morebitni ostanek iste z vsemi stranskimi obveznostmi brez odpovedi takoj iztirjati na najine stroške.« Po teh pogodbenih določilih je dne 9. januarija 1896 glavnica zapadla in je smatrati to zapadlost za pogojeno posledico zamude, (§ 1334. obč. drž. zak.), ki se ni odstranila niti z izrecnim, niti z molčēčim odrecilom; zakaj to, da se je brez pridržka vzprejelo plačilo obrestij, ni molčēče odrecilo po §-u 863. obč. drž. zak., ker je temu pogoj opravičenost do odpovedne izjave in bi davčni urad sploh ne bil opravičen, da poda odpovedno izjavo, nego je brezpogojno vezan, da brez pridržka

vzprejme plačila. Isti ni mogel, niti smel zavriniti ponujenega plačila obrestij, ker je, dejali bi, le vplačevalni urad in sme takšno pravnoobvezno dejanje, namreč izjavo, da se odreče posledicam nastopivše zamude, storiti samo sirotinski urad — sodišče — a ne davčni urad, ki je le blagajnica. Po smislu §-a 1. ces. naredbe z dne 9. novembra 1858, št. 205 drž. zak. je dolžan davčni urad le prevzemati, hraniti in obračunjevati imovino, spadajočo v sirotinsko blagajnico, in je po §-u 2. naredbe z dne 24. junija 1859, št. 123 drž. zak. davčnemu uradu skrbeti le za blagajniško poslovanje z vkupno sirotinsko imovino. In ker davčni uradi po smislu razglasa pravosodnega ministerstva z dne 14. majnika 1860, št. 4078 niso opravičeni, spremeniti zapadlostnih rokov pri plačevanju obrestij, smejo tem manj izpregledati, bodisi izrecno bodisi molče, pravne posledice, ki so v zvezi z zanemarjenjem zapadlostnih rokov. Toženca pobijata nadalje nerazdelnost njune obveznosti in plačilne dolžnosti; toda tudi to po krivici; zakaj v dolžnem pismu je nerazdelna obveznost prvih dolžnikov in njih pravnih naslednikov v lasti onega posestva vravnana in je prešla ta nerazdelna obveznost glede tirjatve, ki je zemljeknjižno zavarovana na podlogi omenjenega dolžnega pisma, tudi na toženca kot tačasna lastnika posestva in pravna naslednika v posesti istega. S tem je očitvidno ustanovljena korrealnost po §-u 891. obč. drž. zak. Prigovori tožencev so potemtakem neopravičeni in je bilo po navedenem ugoditi tožbeni zahtevi v celem obsegu.

Na apelacijo tožencev je moravsko-šlesko višje deželno sodišče z odločbo z dne 28. junija 1897, št. 5373 pre naredilo prvosodno razsodbo in povse zavrnilo tožbeno zahtevo iz naslednjih razlogov:

Apelacijska pritožba tožencev je opravičena in je moralo priti do pre naredbe prvosodne razsodbe v smislu nadsodnje naredbe. Zakaj, če tudi ni dvomiti, da bi bil vkupni sirotinski urad okrajnega sodišča v M. po vsebini dolžnega pisma z dne 16. februarja 1875 glede na to, da sta hipotekarna dolžnika zakonska I. in I. K. zamudila plačilo poluletnih, dne 1. januarja 1896 od glavnice 1000 gld. zapadlih obrestij, opravičen že dne 9. januarja 1896 iztirjati takoj glavnico z vsemi pripadki brez odpovedi in četudi je bil omenjeni sirotinski urad še 18. marcija 1896 opravičen to svojo pravico vporabiti, izgubil je pa to pravico, ko je

dne 19. marcija 1896 vzprejel plačilo od dolžnikov za čas od dne 1. januarija 1896 do dne 30. junija 1896 plačanih obrestij z zamudnimi obrestmi vred. Radi tega je tožba sirotinskega urada de pr. 29. marcija 1896, št. 8549 na plačilo posojila 1000 gld. popolnoma nevtemeljena. Zakaj pri obrestovanih posojilih (§ 984. obč. drž. zak.) se s pogojenimi obrestmi odplačuje poljubno, dolžniku dovoljeno razpolaganje s posojenimi potrošljivimi stvarmi (§ 983. obč. drž. zak.). Če se vzprejme to odplačilo za določen čas, potem dolžniku ni moči odvzeti prostega razpolaganja s posojilom za določen čas, niti od njega iztirjati posojene glavnice. V le-tem slučaju ovira torej vzprejem obrestij, katere sta toženca 19. marcija 1896 plačala za čas od 1. januarija 1896 do 30. junija 1896, iztirjanje glavnice, posebno, ker vzprejem zaostalih, do dne 30. junija 1896 tekočih obrestij pomenja, da se je očitvidno odreklo dosedaj, t. j. do plačilnega dne (19. marcija 1896), neizvrševani pravici, tirjati nazaj glavnico (§ 863. obč. drž. zak.). Da je sirotinski urad istega mnenja, je razvidno iz tega, ker je sprejel dne 1. julija 1896 brez pomisleka nadaljno plačilo obrestij za čas od dne 1. julija do dne 31. decembra 1896. Da je pa c. kr. glavni davčni urad kot vkupni sirotinski urad v M. opravičen vzprejemati obresti in tudi zaostale obresti od aktivnih glavníc vkupne sirotinske blagajnice, razvidno je iz §-a 1. ces. naredbe z dne 9. novembra 1858, št. 123 drž. zak., §-a 2. ministerijalne naredbe z dne 24. junija 1859, št. 123 drž. zak. in §-ov 30., 37. navodila, razglašena z nazadnje navedeno ministerijalno naredbo — o upravi vkupne sirotinske imovine, naposled iz §-a 1029. obč. drž. zak. Je li imenovani sirotinski urad obvestil varstveno in skrbstveno oblastvo, t. j. c. kr. okrajno sodišče v M., sploh in osobito pravočasno o plačilu obrestij, stvar je notranjega poslovanja, katero ne more uplivati na pravico, nastavšo tožencema iz njunega plačila. Vrhu tega sta bila toženca, zgol hipotekarna dolžnika, obvezana plačati le pod eksekucijo na zastavljeno posestvo, nikakor pa ne neomejeno kakor osebni dolžnik. Iz teh razlogov je bilo apelaciji toženčev ugoditi.

Na revizijo tožitelja je najvišje sodišče z odločbo z dne 27. oktobra 1897, št. 12436 potrdilo višjesodno razsodbo iz istih njenih razlogov, kateri se popolnem vjemajo s stvarnim in pravnim položajem in katerih niso nikakor opovrgle navedbe revizije.

Kazensko pravo.

Izpovedi, katero je podala priča v civilnosodnem postopanju glede kazenske stvari, ni smeti prečitati na glavni razpravi, ako se pravnoveljavno upotrebi dobrota §-a 152. kaz. pr. r., četudi je bilo čitanje že v obtožnici predlagano in ta predlog do razprave ni bil izpodbijan.

(Odločba c. kr. kasacijskega sodišča z dne 13. aprila 1897, št. 4298.)

Janeza V. je okrožno kot porotno sodišče v Ljubnem z razsodbo z dne 25. februarija 1897, št. 943 spoznalo krivim hudodelstva goljufije v smislu §-a 199. a) in f), in pregreška krivne krیده po smislu §-a 486. kaz. zak. V ničnostni pritožbi se pritožuje, sklicevaje se na št. 5. §-a 344. kaz. pr. r., da se je vzlic njegovemu prigovoru prečitala izpoved, katera se je bila zapisala v civilnosodnem postopanju pri zaslišanji njegove tašče Marije P. kot priče. Kasacijsko sodišče je takoj ugodilo pritožbi z ozirom na § 5. kazenskopravdne novele.

Razlogi:

Vsled obtožnice je bila Marija P. pozvana k glavni razpravi kot priča. Akoravno v uvodni preiskavi ni vporabila pravne dobrote §-a 152. dost. 1. kaz. pr. r. in je izpovedala obtežujoče proti svojemu zetu, je naznanila, da se sedaj odreka pričevanju. Radi tega je državno pravdnštvo privolilo v preklic povabila te priče in se tako odpovedalo vporabi njene izpovedi v kazenski pravdi; to vporabo bi itak ovirali §-i 152. ad 1, 248. in 252. ad 3 kaz. pr. r., če bi se Marija P. tudi na glavni razpravi odrekla pričevanju. Ker pa je porotno sodišče isto pričevanje po ovinkih, namreč s prečitanjem izpovedi Marije P., zapisane v civilnosodnem postopanju in v bistvu soglašujoče z njenimi navedbami v kazenskem postopanju, dalo porotnikom na znanje in jo s tem proti Janezu V. direktno kot dokazilo vporabilo, prekršilo je tako za glavno razpravo merodavni princip ustnosti postopanja in preje navedena določila zakona. Princip ustnosti zahteva, da se osebe, kojih opazke naj dokažejo kako dejstvo, zaslišijo »coram iudice«. Izpoved naj neposredno deluje na razsojajočega sodnika; ponuditi mu je priliko, da more kakovost izpovedi v vseh pogledih prevdariti, z vprašanji nadzirati nje resničnost in zanesljivost in na ta način s pričo neposredno občevati. Tega pa prečitana izpoved priče ne nadomesti

zadostno. Le tedaj je dovoljeno tako dokazilo, kedar se principu ustnosti stavijo nepremagljive zapreke, ali pa, kedar smatrata tožitelj in toženec sporazumno, da prečitanje zadošča. Kaj naj velja kot zapreka neposrednega zaslišanja priče na glavni razpravi, to naštetu je v §-u 252. kaz. pr. r. taksativno; le-ta dopušča v odstavku 3 prečitanje izpovedi kake priče, katera se ni morda iz kakega, v odstavku 1. navedenega važnega razloga privedla na sodišče, le tedaj, ako je odrekla izpoved, ne da bi bila v to vpravičena. To pa ni tako v le-tem slučaju. Marija P., katero bi se bilo pač lahko privedlo na sodišče, bila je po §-u 152. dost. 1. kaz. pr. r. opravičena odreči izpoved. Ako je upotrebila to pravico, potem se pač ni več dala vporabiti njena izpoved v kazenskem postopanju direktno kot dokazilo. Pač bi bilo sodišče lahko zaslišalo o izpovedi Marije P. pred civilnim sodnikom dra. Friderika G. kot pričo, ki se je informoval le s pregledom dotičnih civilnopravnih spisov; nikakor pa ni smelo vzpričo protesta toženčevega dopustiti prečitanje sodne izpovedi Marije P. in s tem ji vsiliti dokazno moč take izpovedi, ki se je podala neposredno pred kazenskim sodnikom, posebno ker določbe §-a 152. kaz. pr. r. ni moči v civilnosodnem postopanju vporabiti in razpravna maksima nikakor ne jamči v isti meri za popolno preudarjanje dokazov, kakor je to v kazenskem postopanju. Gotovo ni pa uvrstiti izpovedij prič med one v zadnjem odstavku §-a 252. kaz. pr. r. naštete listine in spise, ki se morajo prečitati na glavni razpravi; isti odstavek razpravlja le o dokazilih, ki ne spadajo v dokazovanje po pričah in po mnenju zvedencev; to je razvidno iz nasprotstva med tem in prvim odstavkom le-tega paragrafa. Da se toženec ni protivil v obtožnici predlaganemu prečitaniu civilnopravnega pričevanja Marije P., tu ni vpoštevati. Ne oziraje se na to, da gre tu za vezoče pravdo pravo, kateremu se ni moči ogniti niti s sporazumljenjem strank, da radi tega kršenja določeb §-a 152. kaz. pr. r. ni moči popraviti niti s kompromisom med strankami, je uvaževati, da je bilo v obtožnici predlagano, naj se povabi Marija P. k glavni razpravi. V tem položaju bi bilo ob jednem predlagano prečitanje njene civilnopravne izpovedi le podrejenega pomena; uvaževati bi jo bilo morda kot pomoček za spomin priči, za nadziranje njenih izpovedi in za dopolnilo istih; toda samostojen činitelj med dokazili bi ne bila. Drugače pa je bilo, ko se je

ustno pričevanje Marije P. izločilo izmed dokazov, katere je bilo porotnikom sprejeti; njena civilnosodna svedočba je zadobila sedaj popolnem drug pravnih pomen in je ni bilo smeti prečitati brez dovoljenja obtoženčevega. Da se ni prečital izvirnik, nego le prepis zapisnika o zaslišanji Marije P., ki je bil priložen kazenski ovadbi, je brezpomembno, ker ne odločuje tu zunanja oblika, temveč vsebina prečitanega spisa. Uvaževaje nadalje, da je iz navedeb Marije P. — seveda, če so resnične — razvidna naravnost fikcija tirjatve v znesku 5000 gld., katero je obtoženec zavaroval za Frančiško V. zastavnopravno na posestvih vl. št. 44 in 45 k. o. Pr. in razvidno tudi, da je obtoženec dne 1. oktobra krivo pričal pred sodiščem, — da torej protizakonito prečitano pričevanje obsega važna dejstva, in da dr. Friderik G. ni bil navzoč pri zaslišanji Marije P. kot priče v civilnosodnem postopku, zato tudi mu ni bilo moči pričevati iz lastne opazbe o vsebini njenih navedeb, — zato tudi ni trditi, da kršenje oblike brezdvomno ni moglo uplivati na odločbo v škodo obtoženca. Ker se je torej z medsodbo, storjeno vzlic prigovoru obtoženca, kršil zakon v določbah §-ov 152, 1; 248. in 252. dost. 3 kaz. pr. r. in princip ustnosti postopanja, s tem pa je bil zagovor obtoženca bistveno prikrajšan, tedaj je napovedani ničnostni vzrok št. 5 §-a 344. kaz. pr. r. pač tu. Zato je ničnostni pritožbi bilo takoj ugoditi, po §-u 5. zakona z dne 31. decembra 1877, št. 3 ex 1878 drž. zak., izpodbijano rzsodbo popolnem razveljaviti in vso stvar v smislu §-a 348. kaz. pr. r. odkazati na prihodnje porotniško zasedanje okrožnega sodišča v Ljubnem, da jo še enkrat obravnava in rzsodi.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. majnika 1898.

— (Osobne vesti.) Imenovan je: Finančni svetnik K. Lubec višjim finančnim svetnikom v Gradci; avskultant A. Mašera sodnim pristavom v območji deželnega višjega sodišča tržaškega. — Umrl je predstojnik okrajnemu sodišču na Vranskem, deželnosodni svetnik K. Trtnik.

— (Za vseučilišče v Ljubljani.) [Nadaljevanje.] V isti seji dne 28. februvarija t. l. je deželni zbor kranjski radi vseučilišča storil velevažne sklepe. Finančni odsek je bil namreč v svojem poročilu o deželnem prora-